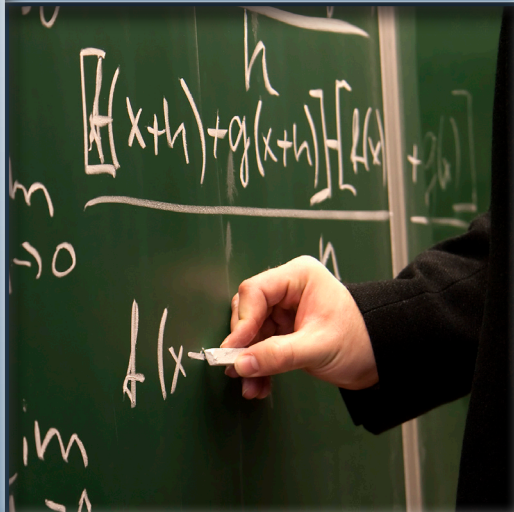

KVINDER OG MÆND PÅ ARBEJDSMARKEDET 2011

Indledning

Danske mænd og kvinder har forskellig tilknytning til arbejdsmarkedet. Eksempelvis har mænd højere beskæftigelses- og erhvervsfrekvenser, mens kvinder oftere end mænd er på deltid. Kønsforskellene på det danske arbejdsmarked er under konstant forandring, og det ses bl.a., at mænd i forbindelse med lavkonjunkturer fik en højere ledighed end kvinder, og at de anvender en større del af forældreorloven, end de tidligere har gjort.

Denne rapport belyser nogle af forskellene i mænd og kvinders tilknytning til arbejdsmarkedet.

Særligt fokus på børn og arbejdsliv samt internationale kønsforskelle

Beskæftigelsesministeriet udarbejder årligt rapporten *Kvinder og mænd på arbejdsmarkedet* for at belyse mænd og kvinders tilknytning til det danske arbejdsmarked. Rapporten indeholder i år, foruden en overordnet statistisk opgørelse af mænd og kvinder på arbejdsmarkedet, to temaer om børn og arbejdsliv samt internationale sammenligninger på arbejdsmarkedsområdet.

Der henvises i øvrigt til, at Danmarks Statistik i december 2011 udgiver en større statistisk opgørelse om kvinder og mænd i et bredere perspektiv.

Rapportens hovedkonklusioner

Kapitel 1: *Fakta om kvinder og mænd på arbejdsmarkedet* viser bl.a. at:

- Flere mænd end kvinder er i beskæftigelse.
- Der inden for de seneste år er sket en indsnævring i forskellen mellem mænd og kvinders beskæftigelse. Mænd har dog fortsat den højeste beskæftigelses- og erhvervsfrekvens.
- Knap to ud af fem kvinder er på deltid, mens det samme gælder for en ud af syv mænd.
- Krisen har ramt mænd hårdere end kvinder. Ledighedsudviklingen er således vendt, og der var i 2010 flere ledige mænd end kvinder.
- Kvinder har generelt et højere fravær fra arbejdsmarkedet pga. egen sygdom end mænd.
- Lige mange kvinder og mænd har en erhvervskompetencegivende uddannelse.

Kapitel 2: *Børn og arbejdsliv* viser bl.a. at:

- Kvinder har generelt et højere fravær fra arbejdsmarkedet pga. barns sygdom end mænd.
- Det graviditetsbetingede fravær er steget – der sygemeldes flere og i længere tid end tidligere.
- Kvinder afholder langt den største del af barselorloven, men udviklingen i mænds andel af barselorloven er stigende.
- Ved hver tredje fødsel, hvor forældrene har ret til barseldagpenge, er det kun moderen, der afholder orlov.
- Stillingsbetegnelse har statistisk sammenhæng med, om mænd afholder barsel. Jo højere mænds uddannelse er, jo mere barsel afholder de.
- Islandske mænd afholder længst barselorlov i Norden. Islandske mænd udgør desuden knap halvdelen af det samlede antal, der holder barselorlov i Island.

Kapitel 3: *Internationale sammenligninger* viser bl.a. at:

- Danske kvinder har den højeste beskæftigelsesfrekvens blandt kvinder i EU27, mens danske mænd har den femte højeste beskæftigelsesfrekvens blandt mænd i EU27.
- Både danske kvinder og mænd har den tredje højeste beskæftigelsesfrekvens i Norden.
- Danske kvinder har den syvende laveste ledighed i EU27, mens danske mænd har den tolvte laveste ledighed. Danske kvinder og mænds ledighed er under gennemsnittet for EU27.
- Danske kvinder og mænd arbejder mere på deltid end gennemsnittet for EU27.
- Det danske løngab mellem mænd og kvinder ligger på niveau med Norge og Sverige.
- I samtlige nordiske lande har en større andel kvinder end mænd opnået en videregående uddannelse eller højere uddannelsesniveau.

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1. Fakta om kvinder og mænd på arbejdsmarkedet	3
1.1. Befolkning.....	3
1.2. Arbejdsmarkedsdeltagelse	4
1.3. Ledighed.....	6
1.4. Midlertidigt fravær fra arbejdsmarkedet	8
1.5. Tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet	9
1.6. Uddannelse.....	10
Kapitel 2. Børn og familieliv ift. arbejde	14
2.1. Fravær i forbindelse med barns sygdom	14
2.2. Fravær i forbindelse med graviditet	16
2.3. Barselorlov	17
2.4. Barsel i de nordiske lande	21
Kapitel 3. Internationale sammenligninger	24
3.1. Beskæftigelse i et internationalt perspektiv	24
3.2. Lønforskelle i Danmark og andre EU-lande	26
3.3. Uddannelsesniveau for mænd og kvinder i Danmark og udlandet	27
Litteraturliste.....	29

Kapitel 1. Fakta om kvinder og mænd på arbejdsmarkedet

Den danske befolkning består af knap 5,6 millioner, hvoraf lige godt halvdelen er kvinder. Mænd udgør derimod lige godt halvdelen af den danske arbejdsstyrke, der består af 2,78 millioner personer. Mænd har generelt en højere beskæftigelses- og erhvervsfrekvens end kvinder.

Godt 490.000 kvindelige lønmodtagere og 200.000 mandlige lønmodtagere var i 2010 deltidsbeskæftigede. Det svarer til, at knap 2,5 gange flere kvinder end mænd er på deltid. Flere mænd end kvinder var ledige i 2010, hvor ledigheden var på 7,1 pct. for mænd og 5,3 pct. for kvinder.

Kvinder har generelt et højere sygefravær end mænd. Samtidig anvender kvinder den største andel af barselorloven. For børn født i 2009 gjaldt det, at hvis kun enten moderen eller faderen afholdt orlov med barseldagpenge var den gennemsnitlige barselorlov på hhv. 312 og 56 dage. Til sammenligning var den gennemsnitlige barselorlov for mødre og fædre på hhv. 296 og 36 dage, hvis begge forældre afholdt orlov med barseldagpenge.

I 2010 modtog knap 127.000 personer efterløn, hvoraf 56 pct. var kvinder. Siden 2009 er antallet af både mænd og kvinder på efterløn faldet. I 2010 var der godt 246.000 førtidspensionister, hvoraf 54 pct. var kvinder. Antallet af førtidspensionister har været stigende siden 2007 for både mænd og kvinder.

Flere mænd end kvinder har en erhvervsuddannelse, mens flest kvinder har en videregående uddannelse. Over de seneste tyve år er uddannelsesgabets mellem mænd og kvinder blevet udlignet, og i fremtiden vil kvinder være bedre uddannet end mænd.

1.1. Befolkning

Lidt flere kvinder end mænd i den danske befolkning

Primo 2011 bestod den danske befolkning af knap 5,6 millioner personer fordelt på godt 2,80 millioner kvinder mod knap 2,76 millioner mænd, jf. tabel 1.1.1. Af den samlede befolkning udgør kvinder således lige over halvdelen. Befolkningstallene har været støt stigende siden 1985, og inden for det seneste år er antallet af både mænd og kvinder steget med omkring 13.000 personer.

Kvinder lever længere end mænd

I kalenderåret 2009-2010 blev kvinder i gennemsnit 81,2 år og mænd blev 77,1 år. Inden for det seneste år er den gennemsnitlige levetid for både kvinder og mænd steget med hhv. 0,4 og 0,6 år, jf. tabel 1.1.1.

Tabel 1.1.1. Nøgletal for befolkningen, 2009:2010 og 2011

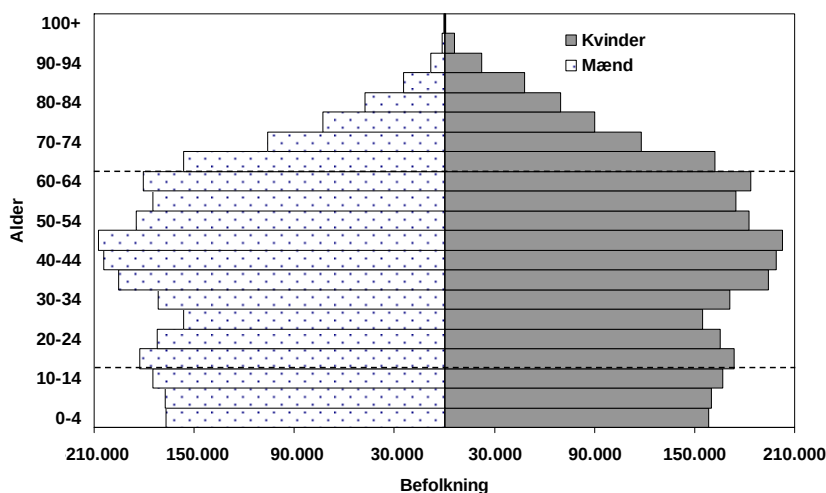
	Mænd	Kvinder	I alt	Ændring mænd	Ændring kvinder
	--- antal personer i 2011 ---			--- årlig ændring i pers. 2010-2011 ---	
Befolkning	2.756.600	2.804.000	5.560.600	13.300	12.600
	--- år i 2009:2010 ---			--- ændring i levetid 2008:09-2009:10 ---	
Gennemsnitlig levetid	77,1	81,2	79,2	0,6	0,4

Anm.: Pga. afrunding vil antallet af mænd og kvinder ikke altid svare til summen i alt. Den gennemsnitlige levetid er faktiske tal.

Kilde: Danmarks Statistik samt egne beregninger.

Befolkningstallene er nærmere gengivet i nedenstående figur, hvor befolkningen er fordelt efter alder og køn.

Figur 1.1.1. Befolkningen fordelt på alder og køn, pr. 1. januar 2011

Anm.: Folketal pr. 1. januar 2011 efter alder og køn.
Kilde: Danmarks Statistik.

1.2. Arbejdsmarkedsdeltagelse

Flest mænd i arbejdsstyrken

I 2010 var arbejdsstyrken i alt på 2,78 millioner personer. Arbejdsstyrken omfatter personer, der enten er i beskæftigelse eller ledige. Heraf var 1,45 millioner mænd, hvilket svarer til godt 52 pct., jf. tabel 1.2.1. Antallet af både kvinder og mænd i arbejdsstyrken har været faldende siden 2008, og faldet har været størst for mænd.

Flere mænd end kvinder er i beskæftigelse

I 2010 var godt 1,28 millioner kvinder og godt 1,40 millioner mænd i beskæftigelse. Det seneste år er antallet af beskæftigede faldet mere for mænd end for kvinder. Siden 2009 er antallet af beskæftigede mænd faldet med 34.000, mens det for kvinder er faldet med 26.000, jf. tabel 1.2.1.

Tabel 1.2.1. Nøgletal for arbejdsmarkedet, 2010

	Mænd	Kvinder	I alt	Ændring mænd	Ændring kvinder
	--- antal personer i 2010 ---			--- årlig ændring 2009-2010 ---	
Arbejdsstyrke	1.454.500	1.326.300	2.780.700	-45.800	-18.900
Beskæftigede	1.403.000	1.284.000	2.687.000	-34.000	-26.000
	--- pct. i 2010 ---			--- årlig ændring i pctpoint 2009-2010 ---	
Beskæftigelsesfrekvens	73,2	70,4	71,8	-4,3	-2,0
Erhvervsfrekvens	76,5	72,4	74,5	-2,4	-1,1
Andel beskæftigede på fuldtid	85,7	61,7	74,2	0,0	-1,3
Andel beskæftigede på deltid	14,3	38,3	25,8	0,0	1,3
	--- timer pr. uge i 2010 ---			--- årlig ændring 2009-2010 ---	
Gennemsnitlig arbejdstid	37,6	31,8	34,8	0,1	-0,3

Anm.: Pga. afrunding vil antallet af mænd og kvinder ikke altid svare til summen i alt.

Kilde: Den registerbaserede arbejdsstyrkestatistik (RAS) og Arbejdskraftundersøgelsen (AKU), Danmarks Statistik samt egne beregninger.

Mænd har den højeste beskæftigelses- og erhvervsfrekvens

Beskæftigelsesfrekvensen angiver, hvor stor en andel af befolkningen i alderen 16-64 år der er i beskæftigelse. Beskæftigelsesfrekvensen er generelt lavere for kvinder end for mænd. I 2010 var mænds beskæftigelsesfrekvens 73,2 pct. mod 70,4 pct. for kvinder, jf. tabel 1.2.1. Siden 2009 er beskæftigelsesfrekvensen for mænd og kvinder faldet med hhv. 4,3 og 2,0 procentpoint. Dermed er der sket en indsnævring mellem kvinder og mænds beskæftigelsesfrekvenser, jf. tabel 1.2.2. Den faldende beskæftigelsesfrekvens skyldes den økonomiske krise, hvilket der redegøres yderligere for på side 6.

Tabel 1.2.2. Beskæftigelsesfrekvens for 16-64-årige i procent fordelt på køn, 1999-2010

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Mænd	79,6	79,6	79,7	79,7	78,3	77,1	77,3	78,3	79,8	80,2	77,5	73,2
Kvinder	71,2	71,9	72,4	72,9	71,8	71,1	71,1	72,0	73,7	74,5	72,4	70,4
Forskel	8,4	7,7	7,3	6,8	6,5	6,0	6,2	6,3	6,1	5,7	5,1	2,8
I alt	75,5	75,8	76,1	76,3	75,1	74,1	74,2	75,2	76,8	77,4	75,0	71,8

Anm.: Databrud mellem 2008 og 2009.

Kilde: Den registerbaserede arbejdsstyrkestatistik. Danmarks Statistik samt egne beregninger.

Erhvervsfrekvensen angiver, hvor stor en andel af befolkningen i alderen 16-64 år, der står til rådighed for arbejdsmarkedet og derved indgår i arbejdsstyrken. I 2010 var mænds erhvervsfrekvens på 76,5 pct. mod 72,4 pct. for kvinder, jf. tabel 1.2.3. Siden 2009 er erhvervsfrekvensen for mænd og kvinder faldet med hhv. 2,4 og 1,1 procentpoint. Der er således tale om en reduktion i forskellen mellem kvinder og mænds erhvervsfrekvenser, jf. tabel 1.2.3.

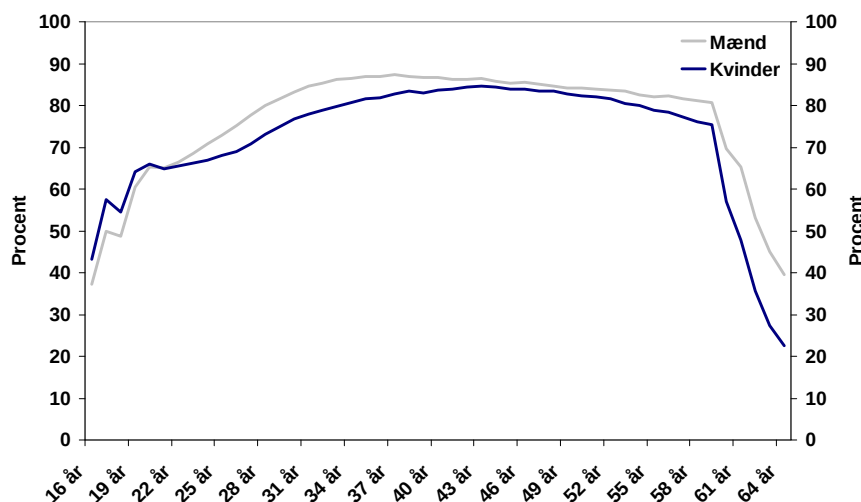
Tabel 1.2.3. Erhvervsfrekvens for 16-64-årige i procent fordelt på køn, 1999-2010

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Mænd	83,1	82,8	82,9	82,7	81,6	81,3	81,0	81,2	81,8	81,8	78,9	76,5
Kvinder	75,3	75,3	76,0	76,2	75,2	75,3	75,0	75,3	76,2	76,3	73,5	72,4
Forskel	7,8	7,5	6,9	6,5	6,4	6,0	6,0	5,9	5,6	5,5	5,4	4,1
I alt	79,2	79,1	79,5	79,5	78,5	78,3	78,0	78,3	79,0	79,1	76,2	74,5

Anm.: Databrud mellem 2008 og 2009.

Kilde: Den registerbaserede arbejdsstyrkestatistik. Danmarks Statistik samt egne beregninger.

Erhvervsfrekvensen er for samtlige aldersgrupper, på nær de 16-20-årige, lavere for kvinder end for mænd, jf. figur 1.2.1.

Figur 1.2.1. Erhvervsfrekvens fordelt på køn og alder, 2010

Anm.: Den Registerbaserede Arbejdsstyrke Statistik (RAS), 1. januar 2010.

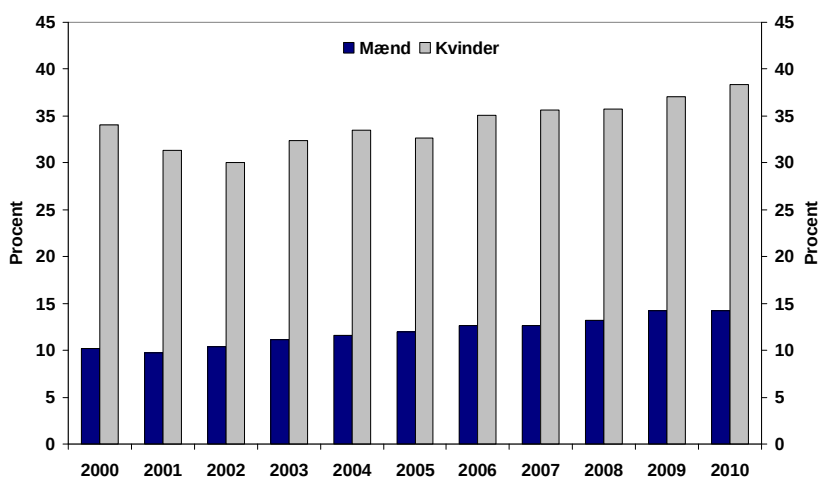
Kilde: Danmarks Statistik.

Langt flere kvinder end mænd er på deltid

I 2010 arbejdede godt 790.000 kvindelige lønmodtagere og godt 1.200.000 mandlige lønmodtagere efter eget udsagn på fuld tid. Se mere om opgørelsesmetoden for deltidsbeskæftigelse i boks 1.2.1. Det svarer til knap 62 pct. af de kvindelige og knap 86 pct. af de mandlige lønmodtagere, jf. tabel 1.2.1. Dermed var godt 490.000 kvindelige lønmodtagere og 200.000 mandlige lønmodtagere deltidsbeskæftigede, hvilket svarer til hhv. godt 38 pct. og godt 14 pct. af de beskæftigede.

Der har siden 2002 været tendens til, at en stigende andel af både mænd og kvinder er på deltid. Andelen af kvinder på deltid er således steget fra 30,0 pct. i 2002 til 38,3 pct. i 2010, mens andelen af mænd på deltid er steget fra 10,4 pct. i 2002 til 14,3 pct. i 2010, jf. figur 1.2.2.

Figur 1.2.2. Andel kvindelige og mandlige lønmodtagere på deltid, 2000-2010

Anm.: Arbejdskraftundersøgelsen.

Kilde: Danmarks Statistik samt egne beregninger.

Boks 1.2.1. Arbejdskraftundersøgelsen

Arbejdskraftundersøgelsen (AKU) er en stikprøveopgørelse og dermed behæftet med usikkerhed. Arbejdskraftundersøgelsen inkluderer alle beskæftigede, og de interviewede angiver selv, hvorvidt de mener, de har deltidsbeskæftigelse. Denne metode er forskellig fra den registerbaserede arbejdsstatistik (RAS), hvor der sættes en fast timegrænse for deltidsbeskæftigelse ved 27 timer om ugen. Man skal være opmærksom på, at omfanget af deltidsbeskæftigelse i Arbejdskraftundersøgelsen generelt ligger på et højere niveau end i RAS-statistikken.

Den højere andel deltidsbeskæftigede i Arbejdskraftundersøgelsen kan skyldes, at nogle af de adspurgte, der definerer sig selv som deltidsbeskæftigede, har en ugentlig arbejdstid på over 27 timer om ugen. I så fald registreres de som deltidsbeskæftigede i Arbejdskraftundersøgelsen, men som fuldtidsbeskæftigede i RAS-statistikken.

Mænd arbejder knap seks timer mere end kvinder om ugen

I 2010 var den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid på 31,8 timer for kvinder, mens mænd i gennemsnit arbejdede 37,6 timer. Mænd arbejdede således i gennemsnit 5,8 timer mere end kvinder om ugen. Siden 2009 er mænds arbejdstid steget med 0,1 time, mens den for kvinder er faldet med 0,3 time, jf. tabel 1.2.4.

Tabel 1.2.4. Gennemsnitlig arbejdstid opgjort i timer fordelt på køn, 2000-2010

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Mænd	38,8	39,0	38,7	38,5	38,5	38,5	38,3	38,3	37,8	37,5	37,6
Kvinder	32,9	33,2	32,9	32,7	32,3	32,5	32,2	32,5	32,4	32,1	31,8
Forskel	5,9	5,8	5,8	5,8	6,2	6,0	6,1	5,8	5,4	5,4	5,8
I alt	36,1	36,3	36,0	35,9	35,6	35,7	35,5	35,6	35,3	34,9	34,8

Kilde: Danmarks Statistik samt egne beregninger.

1.3. Ledighed

Flere mænd end kvinder er ledige

Bruttoledigheden, som viser antallet af ledige og aktiverede, var i 2010 højere for mænd end for kvinder, jf. tabel 1.3.2. I 2010 var ledigheden for mænd på 7,1 pct. sammenlignet med 5,3 pct. for kvinder. Kvinder har historisk set haft en højere bruttoledighed end mænd. I 2009 vendte denne udvikling, og andelen af ledige mænd oversteg andelen af ledige kvinder, jf. tabel 1.3.1. Fra 2009 til 2010 steg ledighedsprocenten for mænd og kvinder med hhv. 1,5 og 1,1 procentpoint. Angives ledigheden i antal fuldtidspersoner var knap 97.000 mænd og knap 68.000 kvinder ledige i 2010. Fra 2009 til 2010 steg ledigheden for mænd og kvinder med hhv. 19.500 og 13.800 fuldtidspersoner, jf. tabel 1.3.2.

Den økonomiske krise har især ramt brancher med overvægt af mænd

Danske mænd har været hårdere ramt af ledighed under den nuværende økonomiske krise end danske kvinder. Dette står i kontrast til tidligere, hvor danske mænd generelt har haft en lavere ledighed end danske

kvinder. Dette var især tydeligt i opgangsperioden fra 2002 til 2007, hvor danske mænd generelt havde en ledighed, der var godt 1 procentpoint lavere end kvinders. Under krisen vendte denne udvikling, så mænd nu har en højere ledighed end kvinder, jf. tabel 1.3.1. Dette kan bl.a. forklares ved, at mandsdominerede brancher såsom bygge og anlæg, finansiering mv. er blevet hårdt ramt under den nuværende krise.

Tabel 1.3.1. Ledighed i procent fordelt på køn, 2007-2010

	2007	2008	2009	2010
Mænd	3,0	2,5	5,6	7,1
Kvinder	4,4	3,0	4,2	5,3
Forskel	-1,4	-0,5	1,4	1,8
I alt	3,7	2,7	5,0	6,2

Anm.: Statistikken opgør bruttoledige, og blev første gang offentliggjort i 2007.

Kilde: Danmarks Statistik samt egne beregninger.

Langtidsledigheden blandt mænd er fordoblet

I 2010 var der knap 44.000 langtidsledige. Heraf var godt 27.000 svarende til 63 pct. mænd og godt 16.000 kvinder, jf. tabel 1.3.2. Siden den økonomiske krise satte ind, har antallet af langtidsledige ligesom bruttoledigheden været støt stigende. Stigningen har været mest markant blandt mænd, hvor antallet af langtidsledige er fordoblet fra 2007 til 2010. Andelen af ledige mænd, som er langtidsledige, er steget fra 41 pct. i 2007 til 63 pct. i 2010. Fra 2009 til 2010 steg antallet af kvindelige langtidsledige med knap 8.000 personer, mens antallet af langtidsledige mænd steg med godt 17.000 personer.

Boks 1.3.1 Definition af langtidsledighed

Langtidsledige opgøres som ledige, der har modtaget dagpenge eller kontanthjælp i 80 pct. af tiden det seneste år. Langtidsledige opgøres som helårsbruttoledige, dvs. ledige og aktiverede dagpengemodtagere og arbejdsmarkedsparate kontanthjælpsmodtagere.

Flere mænd end kvinder i aktivering

I 2010 var 34.000 dagpengemodtagere og knap 16.000 kontant- og starthjælpsmodtagere i aktivering. Blandt dagpengemodtagere udgjorde kvinder 45 pct., mens andelen af kvinder blandt kontant- og starthjælpsmodtagere var på 38 pct. Generelt har flere kvinder end mænd været aktiverede, men i takt med, at mænds ledighed er blevet højere end kvinders, er flere mænd end kvinder kommet i aktivering. Siden 2009 er antallet af mænd og kvinder i aktivering steget med hhv. knap 12.000 og knap 7.000 personer, jf. tabel 1.3.2.

Tabel 1.3.2. Nøgletal for ledighed, 2010

	Mænd	Kvinder	I alt	Ændring mænd	Ændring kvinder
	--- pct. i 2010 ---			--- årlig ændring 2009-2010 ---	
Ledighed	7,1	5,3	6,2	1,5	1,1
Aktiveringsgrad for ledige dagpengemodtagere	24,6	28,3	26,1	9,1	5,4
Aktiveringsgrad for ledige kontant- og starthjælpsmodtagere	32,3	26,8	29,6	0,8	0,4
	--- personer i 2010 ---			--- årlig ændring 2009-2010 ---	
Ledige	96.800	68.000	164.800	19.500	13.800
Langtidsledige	27.300	16.300	43.500	17.200	7.900
Dagpengemodtagere i aktivering	18.800	15.300	34.000	10.200	6.200
Kontant- og starthjælpsmodtagere i aktivering	9.700	6.000	15.700	1.400	400

Anm.: Pga. afrunding vil antallet af mænd og kvinder ikke altid svare til summen i alt.

Kilde: Danmarks Statistik, Jobindsats.dk samt egne beregninger.

Aktiveringsgraden er stigende for både kvinder og mænd

Aktiveringsgraden angiver den andel af en given periode, hvor den ledige er i aktivering. Aktiveringsgraden for dagpengemodtagere er højere for kvinder end for mænd, mens aktiveringsgraden for kontant- og starthjælpsmodtagere er højest for mænd, jf. tabel 1.3.2. Siden 2009 er aktiveringsgraden blandt både dagpengemodtagere og kontant- og starthjælpsmodtagere steget. Stigningen har for begge grupper været størst blandt mænd.

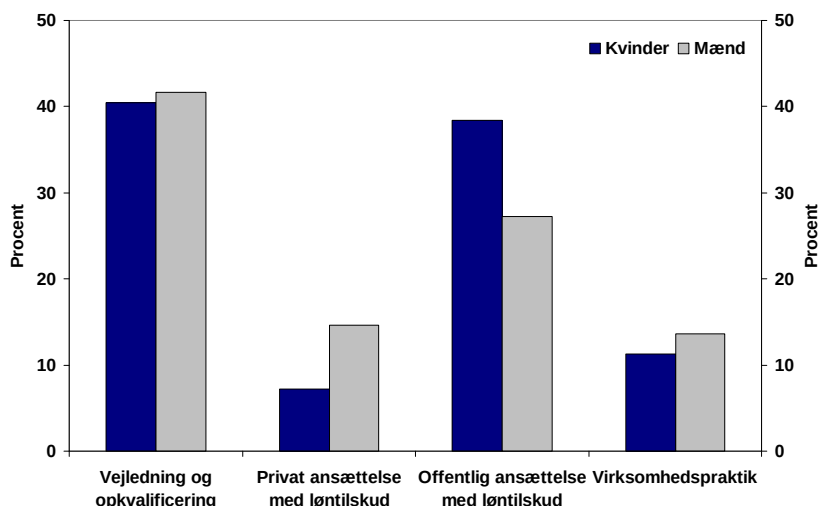
Kvinder og mænd aktiveres ofte forskelligt

Kvinder aktiveres i højere grad end mænd i offentlige løntilskudsstillinger, mens mænd oftere end kvinder ansættes med løntilskud på private arbejdspladser, jf. figur 1.3.1. Således kom godt 38 pct. af de aktiverede kvinder i 2010 i offentlig ansættelse med løntilskud, mens det samme gjorde sig gældende for godt 27 pct. af mændene. Fordelingen afspejler dermed beskæftigelsen, hvor flere kvinder er ansat i den offentlige sektor, mens flere mænd er ansat i den private sektor.

I 2010 var 15 pct. af de aktiverede mænd ansat med løntilskud på en privat arbejdsplads, mens det samme var tilfældet for 7 pct. af kvinderne. Siden 2009 er der for denne aktiveringsform sket en stigning på godt 7 procentpoint blandt mænd og knap 3 procentpoint blandt kvinder.

Andelen af aktiverede kvinder i virksomhedspraktik var i 2010 på godt 11 pct., mens den for mænd var på knap 14 pct. Siden 2009 er antallet af aktiverede i virksomhedspraktik steget med omkring 4 procentpoint for både mænd og kvinder.

Figur 1.3.1. Andel aktiverede dagpengemodtagere i forskellige typer aktivering fordelt på køn, 2010

Anm.: Fuldtidsaktiverede er aktiverede omregnet til fuldtidspersoner ved hjælp af den gennemsnitlige varighed af aktiveringen inden for den viste periode.

Kilde: Jobindsats.dk samt egne beregninger.

1.4. Midlertidigt fravær fra arbejdsmarkedet

Kvinder har mere sygefravær end mænd

Kvinder har generelt et højere sygefravær fra arbejdsmarkedet end mænd. Fravær varierer for både mænd og kvinder på tværs af sektorer og brancher. I den statslige sektor havde kvindelige lønmodtagere i gennemsnit knap 10 sygefraværsdage i 2009, mens mandlige lønmodtagere i samme sektor havde knap 7 sygefraværsdage, jf. tabel 1.4.1. I den private sektor havde kvinder i 2009 godt 9 sygefraværsdage, mens mænd havde knap 7 sygefraværsdage.

I den kommunale sektor, hvor sygefraværet er højst, havde en kvindelig lønmodtager i 2009 i gennemsnit godt 14 sygefraværsdage mod knap 10 sygefraværsdage for mænd.

Sygefravær grundet barns sygdom er ligeledes højere blandt kvinder end mænd inden for samtlige sektorer jf. tabel 1.4.1. Kapitel 2 sætter fokus på børn og arbejdsliv.

Kvinder tager den største andel af barselorloven

Blandt forældrepar, der fik barn i 2009, og hvor både moderen og faderen afholdt orlov med barseldagpenge, afholdt fædrene i gennemsnit 36 dages barselorlov, mens mødrene afholdt 296 dages barselorlov, jf. tabel 1.4.1. I de tilfælde, hvor kun moderen eller faderen afholdt orlov med barseldagpenge, afholdt de hhv. 312 og 56 orlovsdage. Den gennemsnitlige barselorlov er opgjort i barnets fødselsår og det efterfølgende år. I afsnit 2.3 bliver der gået yderligere i dybden med barsel.

Tabel 1.4.1. Nøgletal for fravær på arbejdsmarkedet, 2009

	Mænd	Kvinder	I alt	Ændring mænd	Ændring kvinder
Sygefravær grundet egen sygdom	--- dagsværk pr. fuldtidsperson i 2009 ---			--- årlig ændring 2008-2009 ---	
- Statslig sektor	6,8	9,6	8,0	0,2	0,0
- Kommunal/regional sektor	9,5	14,1	13,0	0,1	0,2
- Privat sektor	6,5	9,3	7,5	0,0	0,0
Sygefravær grundet barns sygdom					
- Statslig sektor	0,5	0,9	0,7	0,1	0,2
- Kommunal/regional sektor	0,5	0,8	0,8	0,1	0,2
- Privat sektor	0,4	0,7	0,5	0,0	0,1
Barselorlov	--- dage pr. år i 2009 ---			--- årlig ændring 2008-2009 ---	
- Begge forældre modtog dagpenge	36,0	296,0	332,0	2,0	-2,0
- Enten mor eller far modtog dagpenge	56,0	312,0	-	6,0	0,0

Kilde: Danmarks Statistik samt egne beregninger.

1.5. Tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet

Mænd trækker sig senere tilbage fra arbejdsmarkedet end kvinder

Mænd trækker sig generelt senere tilbage fra arbejdsmarkedet end kvinder. I 2009 var den gennemsnitlige tilbagetrækningsalder for mænd 61,7 år, mens den var 61,2 år for kvinder,¹ jf. tabel 1.5.1.

Historisk set har den gennemsnitlige tilbagetrækningsalder været højere for mænd end for kvinder, jf. figur 1.5.1. Den gennemsnitlige tilbagetrækningsalder har generelt ligget mellem 61 og 62 år for mænd, mens den generelt har været omkring 61 år for kvinder.² Over tid har tilbagetrækningsmønstret for de to køn fulgt stort set samme udvikling.

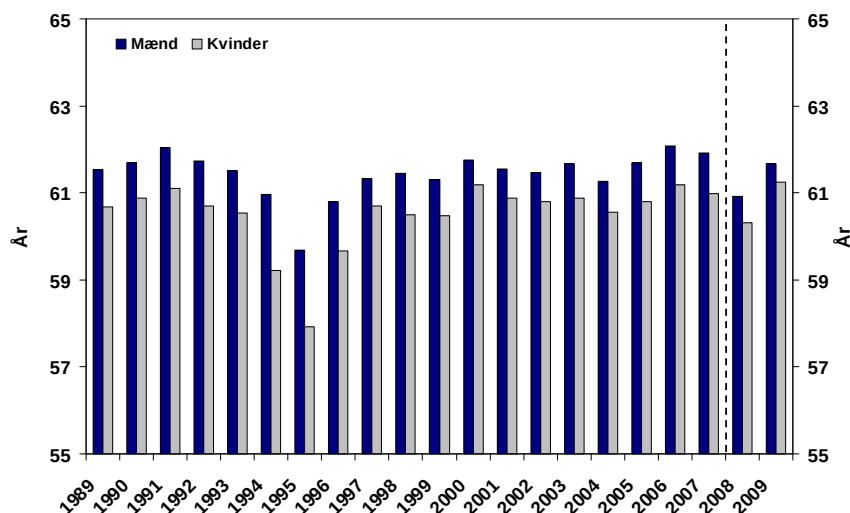
Fra 2008 til 2009 ses der en stigning i den gennemsnitlige tilbagetrækningsalder på 0,8 år for mænd og 0,9 år for kvinder. Forskellen mellem kvinder og mænds tilbagetrækning er indsnævret fra 0,6 år i 2008 til 0,5 år i 2009.

På grund af databrud kan den gennemsnitlige tilbagetrækningsalder ikke sammenlignes med tiden før 2008. Danmarks Statistik har ændret datagrundlag fra den Registerbaserede arbejdsstyrkestatistik (RAS) i 2008, hvilket bl.a. har resulteret i, at antallet af beskæftigede er lavere i 2008, end hvis det hidtidige datagrundlag havde været anvendt. Danmarks Statistik angiver, at tallene fra 2008 og 2009 derfor ikke er sammenlignelige med tidligere år.

¹ Den gennemsnitlige tilbagetrækningsalder er beregnet som den gennemsnitlige alder for de 50-65-årige, som (netto) forlader arbejdsstyrken i et givent år. Dvs. at der bl.a. tages højde for aldersbetingede erhvervsfrekvenser og dødshyppigheder. Tilbagetrækningen fra arbejdsmarkedet dækker al afgang fra arbejdsmarkedet lige fra førtidspension og efterløn til folkepension og personer, der flytter til udlandet.

² Som følge af at tilgangen til overgangsydelsen blev stoppet i 1995 (dog med mulighed for tilgang ind i 1996), valgte mange at overgå til ordningen, inden den blev stoppet. Det medførte, at den gennemsnitlige tilbagetrækningsalder for begge køn var forholdsvis lav i 1995.

Figur 1.5.1. Gennemsnitlig tilbagetrækningsalder fordelt på køn, 1989-2009

Anm.: Den stiplede linje markerer, at der er et databrud. Faldet i tilbagetrækningsalderen i 1995 skyldes, at der var ekstraordinær stor tilgang til overgangsydelse inden denne blev stoppet.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Færre kvinder og mænd på efterløn

I 2010 modtog knap 127.000 fuldtidspersoner efterløn. Heraf var knap 72.000 kvinder, hvilket svarer til 56 pct., jf. tabel 1.5.1. Siden 2009 er antallet af kvindelige efterlønsmodtagere faldet med knap 7 pct., hvilket svarer til 5.300 fuldtidspersoner, mens antallet af mandlige efterlønsmodtagere er faldet med godt 4 pct., hvilket svarer til 2.400 fuldtidspersoner.

Større andel af kvindelige førtidspensionister

I 2011 modtog 246.000 fuldtidspensioner førtidspension, hvoraf knap 134.000 eller godt 54 pct. var kvinder, jf. tabel 1.5.1. Det samlede antal førtidspensionister har været stigende siden 2007 for både mænd og kvinder.

Tabel 1.5.1. Nøgletal for tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet, 2009 og 2010

	Mænd	Kvinder	I alt	Ændring mænd	Ændring kvinder
Tilbagetrækningsalder	61,7	61,2	61,5	---	---
	--- år i 2009 ---			---	---
	--- fuldtidspersoner i 2010 ---			---	---
Efterlønsmodtagere	55.200	71.500	126.800	-2.400	-5.300
Førtidspensionsmodtagere	112.100	133.900	246.000	500	900

Anm.: Pga. afrunding vil antallet af mænd og kvinder ikke altid svare til summen i alt.

Kilde: Jobindsats.dk samt egne beregninger.

1.6. Uddannelse

Flere kvinder end mænd har en videregående uddannelse

I 2011 havde knap 571.000 kvinder og godt 698.000 mænd en erhvervsuddannelse som højest gennemførte uddannelse, jf. tabel 1.6.1. Mændenes andel er dermed på 55 pct. Erhvervsuddannelser dækker bl.a. over håndværks- og landbrugsuddannelser samt kontor-, butiks- og bankuddannelser.

Flere kvinder end mænd har fuldført en videregående uddannelse, jf. tabel 1.6.1. Den høje andel af kvinder med en videregående uddannelse skyldes, at en langt større andel af kvinder end mænd har en mellemlang videregående uddannelse (MVU). I 2011 havde 370.000 kvinder og knap 204.000 mænd en mellemlang videregående uddannelse. Af mellemlange videregående uddannelser kan bl.a. nævnes folkeskolelærere, pædagoger, sygeplejersker, diplomingeniører og maskinmestere.

Flere mænd end kvinder har derimod en kort eller lang videregående uddannelse (KVU, LVU), jf. tabel 1.6.1.

Tabel 1.6.1. Nøgletal for uddannelse, 2009 og 2011

	Mænd	Kvinder	I alt	Ændring mænd	Ændring kvinder
Højest fuldførte uddannelse	--- personer i 2011 ---			--- årlig ændring 2010-2011 ---	
- LVU	140.600	120.000	260.600	3.100	5.600
- MVU	203.500	370.000	573.600	2.000	7.800
- KVU	94.700	73.300	168.100	900	800
- Forskeruddannelser	10.700	6.200	16.900	600	600
- Gymnasiale uddannelser	156.400	176.400	332.900	3.100	1.900
- Erhvervsuddannelser	698.300	570.800	1.269.100	-2.300	-3.300
- Grundskele	604.800	578.900	1.183.800	-3.200	-9.100
- Uoplyst	77.300	68.400	145.700	5.600	7.000
	--- pct. i 2009 ---			--- årlig ændring 2008-2009 ---	
Andel der afsluttede 9. klasse, der forventes at opnå en erhvervskompetencegivende uddannelse om 25 år	73,9	82,4	78,1	1,0	0,4

Anm.: Pga. afrunding vil antallet af mænd og kvinder ikke altid svare til summen i alt.

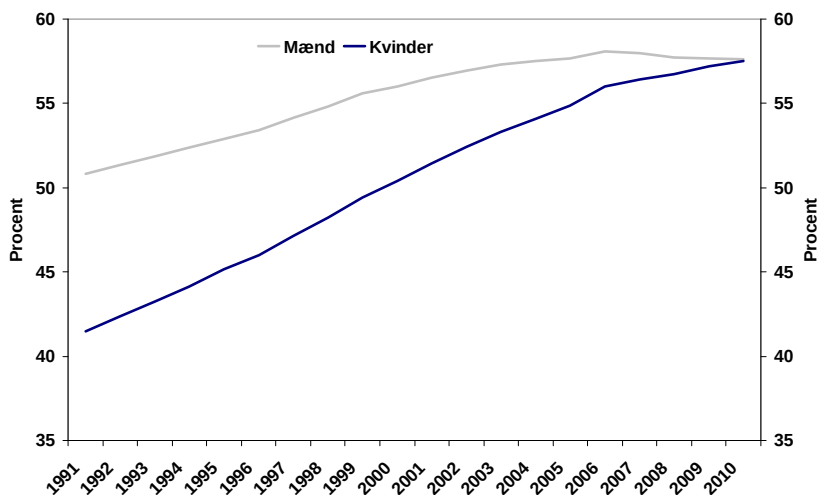
Kilde: Undervisningsministeriet og Danmarks Statistik samt egne beregninger.

Kvinder og mænds uddannelsesgab er udlignet over de seneste tyve år

I 2010 havde 57,6 pct. mænd og 57,5 pct. kvinder en erhvervskompetencegivende uddannelse som deres højeste fuldførte uddannelse. En erhvervskompetencegivende uddannelse er defineret som enten en erhvervsuddannelse eller som en kort-, mellemlang-, eller lang videregående uddannelse.

Fra 1991 til 2010 er andelen af kvinder med en erhvervskompetencegivende uddannelse steget med 16 procentpoint, jf. figur 1.6.1. Dette skyldes primært en stigning i andelen af kvinder med en kort-, mellemlang- eller lang videregående uddannelse. Der er i perioden blevet knap fire gange så mange kvinder med en lang videregående uddannelse. Blandt mænd er andelen med en erhvervskompetencegivende uddannelse steget knap 7 procentpoint i perioden fra 1991 til 2010.

Figur 1.6.1. Andel mænd og kvinder (i alderen 15-69 år) med en erhvervskompetencegivende uddannelse, 1991-2010

Anm.: En erhvervskompetencegivende uddannelse er en erhvervsuddannelse eller en kort-, mellemlang- eller lang videregående uddannelse.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Højere forventninger til kvinders uddannelsesniveau i fremtiden

Undervisningsministeriet har fremskrevet, hvor stor en andel af en ungdomsårgang, der om 25 år forventes at have opnået en erhvervskompetencegivende uddannelse. Fremskrivningen viser, at godt 82 pct. af pigerne, der afsluttede 9. klasse i 2009, forventes at have opnået en erhvervskompetencegivende uddannelse om 25

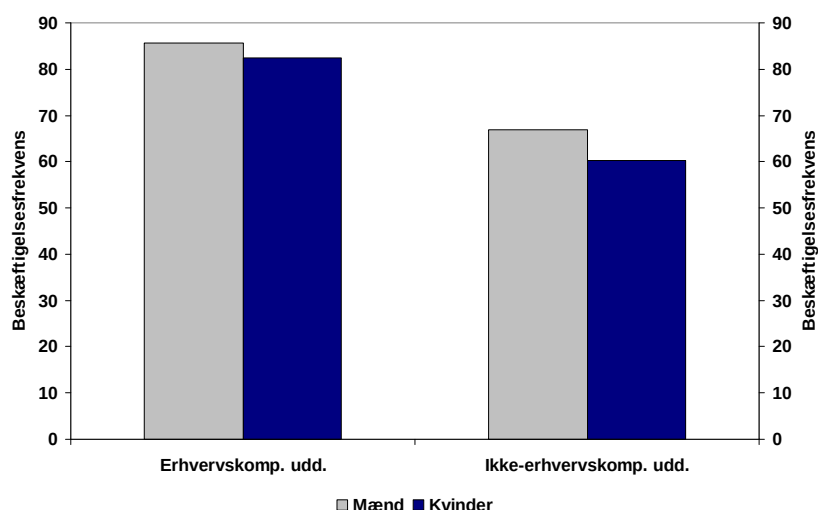
år, mens det samme gælder for knap 74 pct. af drengene, jf. tabel 1.6.1. Over årene vil der således opstå et større gab mellem kvinder og mænds uddannelsesniveau.

Uddannelse har størst betydning for kvinders beskæftigelse

Beskæftigelsesfrekvensen er historisk set højere for mænd end for kvinder. Det gør sig også gældende for mænd og kvinder både med og uden en erhvervskompetencegivende uddannelse. Blandt mænd med en erhvervskompetencegivende uddannelse var knap 86 pct. i beskæftigelse i 2009, mens det samme gjorde sig gældende for knap 83 pct. af kvinderne. Til sammenligning var knap 67 pct. af mænd uden en erhvervskompetencegivende uddannelse i beskæftigelse, mens andelen for kvinder var på godt 60 pct., jf. figur 1.6.2.

Den største forskel i beskæftigelsen hos personer med og uden en erhvervskompetencegivende uddannelse findes hos kvinder. Kvinder med en erhvervskompetencegivende uddannelse havde en beskæftigelsesfrekvens, der var godt 22 procentpoint højere, end kvinder uden en erhvervskompetencegivende uddannelse, mens forskellen blandt mændene var på knap 19 procentpoint. Forskellen i beskæftigelsesfrekvensen afspejler delvist, at personer med erhvervskompetencegivende uddannelse har lavere ledighed end personer uden uddannelse.

Figur 1.6.2. Beskæftigelsesfrekvens for mænd og kvinder (16-64 år) med og uden en erhvervskompetencegivende uddannelse, 2009

Anm.: Beskæftigelsesfrekvens for mænd og kvinder med og uden en erhvervskompetencegivende uddannelse. En erhvervskompetencegivende uddannelse er defineret som enten en erhvervsuddannelse eller som en kort-, mellemlang-, eller lang videregående uddannelse.

Kilde: Danmarks Statistik samt egne beregninger.

Jo højere uddannelse, jo højere registreret løn set over livet

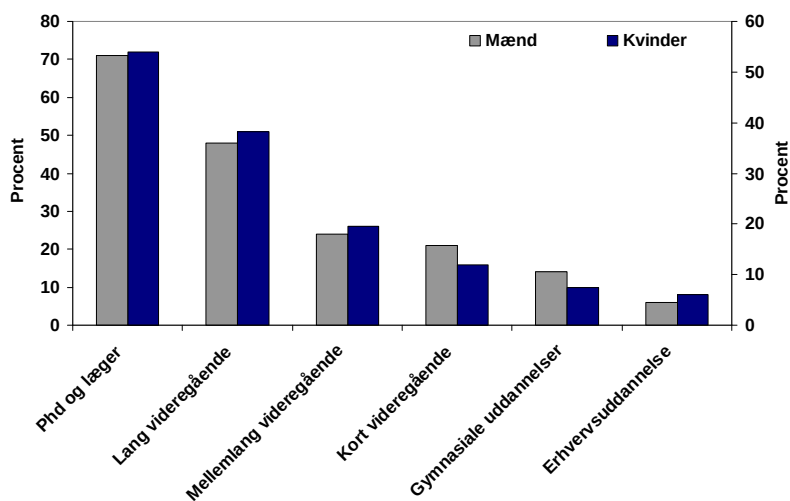
Lønafkastet ved en uddannelse i forhold til ikke at tage en uddannelse stiger for ansatte i den offentlige sektor i takt med uddannelsens længde.³ Ved disse sammenligninger skal man være opmærksom på, at kvinders afkast af uddannelse er målt i forhold til en ufaglært kvinde, mens mænds uddannelsesafkast er målt i forhold til en ufaglært mand. Der kan således være forskelle i udgangspunktet, hvorved et ens afkast for de to køn i procent ikke giver det samme afkast af uddannelse i kroner.

For længerevarende uddannelser – dvs. uddannelser med mere end fire års teoretisk uddannelse – er afkastet af uddannelse i procent tilnærmelsesvist ens for mænd og kvinder, mens der er lidt større forskel for de kortere uddannelser såsom kort videregående og mellemlang videregående m.m., jf. figur 1.6.3. Kvinder med gymnasiale og korte videregående uddannelser har ca. 4-5 procentpoint lavere afkast af uddannelse end mænd på samme uddannelsesniveau, når de sammenlignes med en referenceperson af samme køn og uden

³ Dog med undtagelse af personer, der har en erhvervsuddannelse (EUD), som har et lavere afkast end personer med gymnasial uddannelse.

uddannelse. Kvinder med en erhvervsuddannelse har 2-5 procentpoint højere afkast af deres uddannelse end mænd i en tilsvarende uddannelseskategori i den offentlige sektor ift. referencepersonen.

Figur 1.6.3. Relative lønafkast af uddannelse ift. ufaglærte kvinder og mænd, offentlig sektor

Anm.: Referencepersonen er ingen uddannelse/ufaglært. Regressionsanalysen er foretaget for lønbegrebet standardberegnet timefortjeneste inkl. genetillæg. Analysen af faggruppernes afkast af uddannelse er baseret på modelberegnete lønninger.
Kilde: Lønkommissionen (2010)

Kapitel 2. Børn og familieliv ift. arbejde

Når børn bliver syge, er det oftest kvinder, der bliver hjemme fra arbejde. Det er dog ikke kun køn, der har betydning for fraværet i forbindelse med børns sygdom – også uddannelse hænger sammen med fravær. Ufaglærte har det laveste fravær pga. børns sygdom, mens personer med lang videregående uddannelse har det højeste fravær.

De danske barselregler og overenskomsterne i den offentlige og private sektor er med til at bestemme mænd og kvinders brug af barselorlov. I forbindelse med graviditet og fødsel afholder kvinder godt 90 pct. af barselorloven. Der er dog inden for de seneste år sket en stigning i mænds andel af barselorloven.

Stillingsbetegnelse har større betydning for mænds brug af barsel end for kvinders. Blandt mænd er det topledere og lønmodtagere på højeste niveau, der afholder længst barselorlov, mens denne gruppe afholder den korteste barselorlov blandt kvinder.

Sammenlignes de nordiske lande, afholder islandske mænd den største andel af den samlede barselorlov, mens danske mænd er blandt dem, der afholder den mindste andel. En del af forklaringen på denne forskel kan findes i de nordiske landes forskellige regler og overenskomster for barselorlov.

2.1 Fravær i forbindelse med barns sygdom

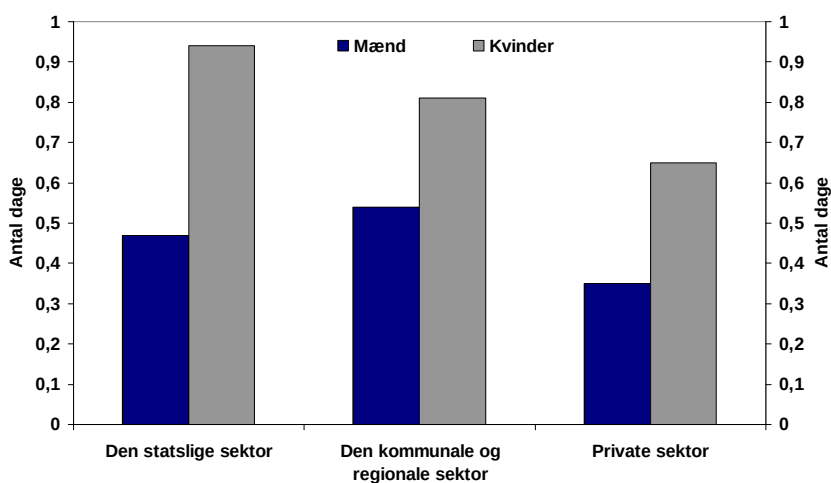
Kvinder har mere fravær pga. børns sygdom end mænd

Kvinder har mere fravær pga. børns sygdom end mænd i alle sektorer. I den statslige sektor har kvinder i gennemsnit næsten dobbelt så meget fravær i forbindelse med børns sygdom som mænd. Mænd i den statslige sektor afholder i gennemsnit knap 0,5 dages fravær årligt, mens kvinder i gennemsnit afholder godt 0,9 dag, jf. figur 2.1.1.

I den kommunale og regionale sektor afholder mænd i gennemsnit godt 0,5 dages fravær, mens kvinder afholder godt 0,8 dage. Kvinder har således 50 pct. mere fravær i forbindelse med børns sygdom. I den private sektor afholder mænd knap 0,4 dages fravær, mens kvinder afholder knap 0,7 dage. Dermed har kvinder næsten dobbelt så meget fravær pga. børns sygdom som mænd i det private.

Fraværets relativt lave niveau kan ifølge Danmarks Statistik skyldes, at mange forældre benytter sig af at arbejde hjemmefra ved barns sygdom. Timerne hjemme vil således ikke blive registreret som tabte arbejdstimer og fremgår derfor ikke af opgørelsen.

Figur 2.1.1. Fravær pga. børns sygdom fordelt på køn og sektor, 2009

Anm.: De registrerede timer i forbindelse med fravær pga. børns sygdom afspejler de arbejdstimer, der går tabt, når en arbejdstager bliver hjemme for at passe et sygt barn. Fraværsopgørelsen forholder sig ikke til, hvis børn det er eller børnenes alder, men blot om medarbejderen har mulighed for at være fraværende med begrundelsen om børns sygdom.

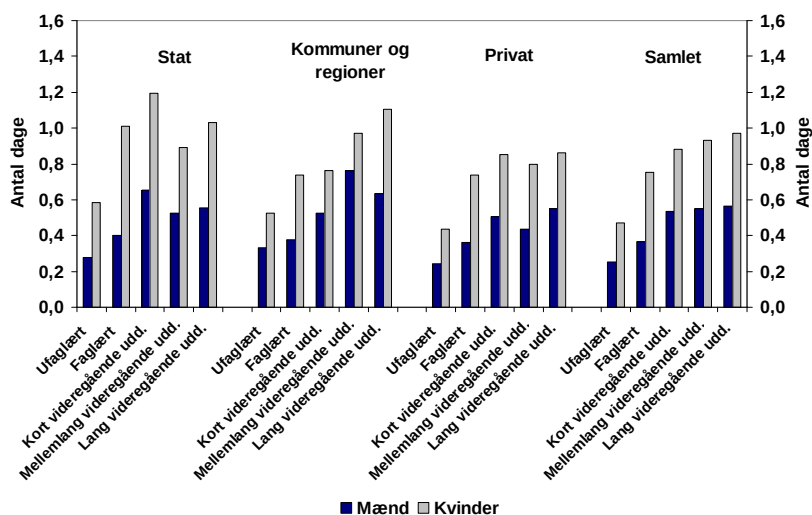
Kilde: Danmarks Statistik.

Uddannelse har betydning for fravær pga. børns sygdom

Fraværet pga. børns sygdom er højere blandt beskæftigede kvinder end mænd med samme uddannelsesbaggrund i samtlige sektorer. For begge køn ses en statistisk sammenhæng mellem fravær og uddannelsesniveau, således at ufaglærte personer har det laveste fravær i forbindelse med børns sygdom, mens personer med lang videregående uddannelse har det højeste, jf. figur 2.1.2.

Den statistiske sammenhæng mellem uddannelse og fravær er mest synlig i den kommunale og regionale samt private sektor, hvor kvinder og mænd med en videregående uddannelse generelt har et højere fravær i forbindelse med børns sygdom. I den statslige sektor viser der sig ikke en klar sammenhæng.

Figur 2.1.2. Fravær pga. børns sygdom fordelt på køn, uddannelse og sektor, 2009

Anm.: Kategorien ufaglært indeholder grundskole, almengymnasial uddannelse, erhvervsgymnasial uddannelse og uoplyst uddannelse. Faglært indeholder erhvervsuddannelser. Kort videregående uddannelse indeholder kort videregående uddannelse. Mellemlang videregående uddannelse indeholder mellemlang videregående uddannelse og bacheloruddannelse. Lang videregående uddannelse indeholder lang videregående uddannelse og forskeruddannelse.

Kilde: Danmarks Statistik samt egne beregninger.

2.2 Fravær i forbindelse med graviditet

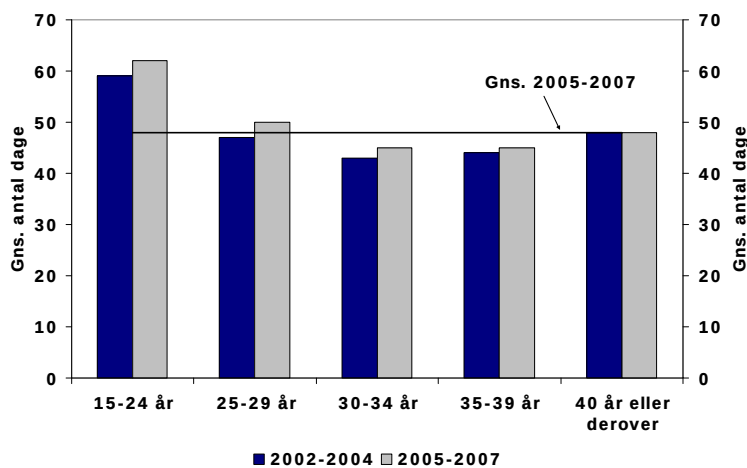
Flere gravide sygemeldes og i længere tid end tidligere

En analyse fra Beskæftigelsesministeriet (2010a) viser, at det graviditetsbetingede sygefravær stiger. Flere sygemeldes og i længere tid end tidligere.

I perioden 2005-2007 var godt to ud af tre gravide sygemeldt ud over de sidste 4 uger før fødslen, hvor gravide har ret til at gå på graviditetsorlov. I gennemsnit var de gravide sygemeldt i 48 dage. Hvis man sammenligner med perioden 2002-2004, er det gennemsnitlige sygefravær steget med 2 dage eller 5 pct. Samtidig er andelen af de gravide, som har fravær i over 4 uger, steget med 2,1 procentpoint fra perioden 2002-2004 til 2005-2007.

Det graviditetsbetingede fravær er især højt blandt unge i alderen 15-24 år, jf. figur 2.2.1. Analysen viser, at fraværet er størst for kvinder, der har børn i forvejen, og at enlige gravide har større fravær end gifte og samboende.

Figur 2.2.1. Gravides gennemsnitlige antal fraværsdage fordelt på alder

Anm.: Moderens alder er opgjort den dag, som barnet er født.

Kilde: Specialkørsel fra Danmarks Statistik og egne beregninger.

Jo lavere socioøkonomisk gruppe den gravide tilhører, jo højere er sygefraværet under graviditeten. Gravide, som er lønmodtagere på grundniveau, har omkring dobbelt så højt sygefravær som gravide topledere og lønmodtagere på højeste niveau. Generelt er det graviditetsbetingede fravær lavere, jo højere uddannelsesniveau den gravide har.

Som supplement til Beskæftigelsesministeriets analyse har SFI (2010) undersøgt, hvad stigningen i de gravides sygefravær kan skyldes. SFI finder, at nogle af årsagerne til stigningen i det graviditetsbetingede fravær formentlig skal findes i ændret praksis og holdninger i sundhedsvæsenet. Ifølge læger og jordemødre accepterer man i dag ikke smerter på samme måde, som tidligere generationer gjorde, hverken generelt i samfundet eller hos gravide, som i stigende grad ønsker en sygemelding på grund af normale graviditetsgener som f.eks. bækkensmerter eller plukveer. En øget informationsmængde bl.a. gennem internettet og teknologisk udvikling i graviditetsundersøgelserne i sundhedssystemet kan indirekte bidrage til stigningen i det graviditetsbetingede fravær. De gravide undersøges grundigere og hyppigere end tidligere. Dette sker dels af frygt for, at der ellers vil opstå problemer i graviditeten, dels af frygt for at de gravide ellers klager.

2.3 Barselorlov

De danske barselregler

Kvinder og mænd har forskellige barselorlovsrettigheder, jf. boks 2.3.1. Eksempelvis har kvinder som udgangspunkt ret til 12 ugers længere barselorlov med dagpenge efter fødslen end mænd. De efterfølgende 32 ugers forældreorlov er en fraværsret til hver af forældrene. De 32 ugers barseldagpenge skal forældrene fordele mellem sig.

Barselloven regulerer forældres barselsrettigheder. Overenskomsterne og medarbejdernes kontrakter supplerer med lønrettigheder. Funktionærloven giver ret til halv løn til mødre 4 uger før fødslen og 14 uger efter fødslen.

Boks 2.3.1. Kvinder og mænds rettigheder til barselorlov

Ifølge barselloven har mødre ret til at holde 4 ugers barsel med barseldagpenge før fødslen. Efter fødslen har mødre ret til 14 ugers barselorlov med barseldagpenge, mens fædre har ret til 2 uger med barseldagpenge.

Efter moderens 14 ugers barsel har hver af forældrene ret til 32 ugers forældreorlov. Det betyder, at forældrene tilsammen har ret til 64 ugers fravær. Forældrene har dog kun ret til 32 ugers barseldagpenge tilsammen under forældreorlov.

De 32 ugers barselorlov kan forlænges til enten 40 eller 46 uger afhængigt af beskæftigelsesstatus. I så fald sker der en nedsættelse af barseldagpengene, således at det samlede beløb for de 40 eller 46 uger svarer til barseldagpengene for de 32 uger.

Efter aftale med arbejdsgiveren er det muligt at forlænge barselorloven med den tid arbejdet genoptages.

Den ene forælder har ret til at udskyde mindst 8 og højst 13 uger af de 32 ugers barselorlov indtil barnet fylder 9 år. Den udskudte barselorlov skal holdes som et samlet forløb.

Kilde: Lov om ret til barselorlov og dagpenge ved barsel (barselloven).

Kvinder og mænds overenskomst har stor betydning for barselorloven

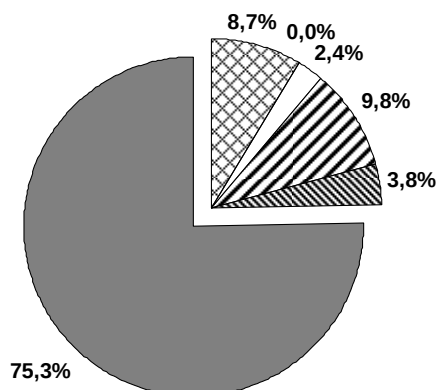
Kvinder og mænds muligheder for løn under barselorlov bestemmes af deres overenskomst. I overenskomsterne fastlægges de nærmere regler for arbejdsgivers betaling i forbindelse med medarbejderes barselorlov. Der er i mange overenskomster indgået aftale om ret til fuld eller delvis løn under barsel i en afgrænset periode. Arbejdsgiverens betalingsforpligtelser i forbindelse med barselorlov varierer betydeligt i de forskellige overenskomster.

Godt halvdelen af de kvindelige lønmodtagere og knap hver fjerde af de mandlige lønmodtagere er ansat i den offentlige sektor. Godt tre ud af fire mænd er således privatansatte, mens det gælder for knap halvdelen af kvinderne, jf. figur 2.3.1. og 2.3.2.

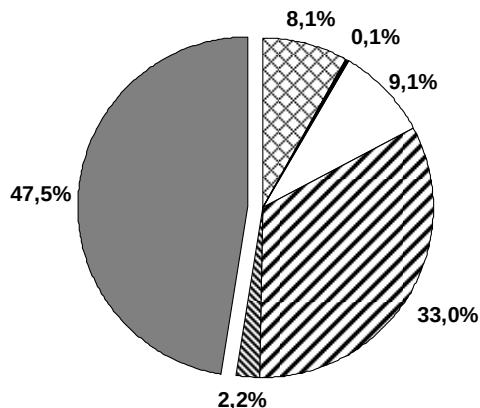
Den offentlige sektor er kendetegnet ved at have overenskomster, der giver de ansatte gode vilkår i forbindelse med barsel- og forældreorlov. Offentligt ansatte kvinder får typisk fuld løn i 24 uger efter fødselen. Pga. de gode vilkår i forbindelse med barsel- og forældreorlov, har den offentlige sektor historisk været en attraktiv arbejdsplads for mange kvinder. Den store andel af kvinder har ført til en fortsat forbedring af forholdene i forbindelse med barsel- og forældreorlov, da det har været en høj prioritet blandt de offentlige ansatte i forbindelse med overenskomstforhandlingerne.

Det er dog ikke kun i den offentlige sektor, at der er gode vilkår i forbindelse med barsel- og forældreorlov. Finanssektoren er et eksempel på en branche i den private sektor, hvor de ansatte har gode vilkår. En kvindelig ansat i finanssektoren på overenskomsten mellem Finansforbundet og Finanssektorens Arbejdsgivere kan få fuld løn i 24 uger, mens en mandlig ansat har ret til fire ugers fædreorlov og 12 ugers forældreorlov med fuld løn.

Figur 2.3.1. Mandlige lønmodtagere fordelt på sektor, 2010

Figur 2.3.2. Kvindelige lønmodtagere fordelt på sektor, 2010

Stat	Sociale kasser og fonde	Amter/regioner
Kommuner	Offentlige selskaber mv.	Privat

Anm.: Den Registerbaserede Arbejdsstyrke Statistik (RAS), 1. januar 2010.
Kilde: Danmarks Statistik.

Kvinder afholder den største del af barselorloven

I 2010 blev der udbetalt barseldagpenge for knap 3,3 mio. uger barselorlov i forbindelse med graviditet, fødsel og adoption.⁴ Kvinder afholdt godt 3,0 mio. ugers barselorlov, hvilket svarer til knap 93 pct. Kvinders andel er steget en smule i 2010 efter de senere år at have udvist en faldende tendens, jf. tabel 2.3.1. Kvinders høje andel af barslen medfører, at de er ofte er lang tid væk fra arbejdsmarkedet i forbindelse med en fødsel.

Både mænd og kvinder afholdt mere barselorlov i 2010 end i 2009. Mænds barselorlov steg i perioden med 11.000 uger, hvilket svarer til en stigning på knap 5 pct., mens barselorloven for kvinder steg med 195.000 uger, hvilket svarer til en stigning på knap 7 pct.

Der blev i 2010 født knap 63.400 børn, hvilket er knap 600 flere end i 2009. Den markante stigning i mænd og kvinders barselorlov kan kun delvist forklares ved, at der i 2010 blev født flere børn.

Tabel 2.3.1. Dagpenge ved fødsel, 2002-2010

Antal uger 1000 uger	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Mænd	106	140	156	170	176	185	199	223	234
Kvinder	1.836	2.605	2.699	2.728	2.768	2.797	3.020	2.844	3.039
Uger i alt	1.942	2.745	2.855	2.898	2.944	2.982	3.219	3.067	3.273
Kvinders andel	94,5	94,9	94,5	94,1	94,0	93,8	93,8	92,7	92,9

Anm.: En uge opgøres som antallet af kalenderdage fra første til sidste dag med dagpenge, og omfatter derfor også weekends mv.
Kilde: Danmarks Statistik samt egne beregninger.

Mænd afholder knap en fjerdedel af den udskudte barselorlov

Ud af de knap 3,3 mio. ugers barselorlov, der blev afholdt i 2010, blev knap 1,5 mio. uger afholdt i forbindelse med forældreorloven, hvor forældrene har 32 ugers barseldagpenge tilsammen. I forhold til 2009 er mænds andel af den fælles forældreorlov steget med 0,9 procentpoint. Selv om forældrene har ret til 32 ugers fravær hver, bliver fravær uden dagpenge generelt ikke brugt.

Mænds andel af udskudt barselorlov udgjorde i 2010 godt 23 pct., jf. tabel 2.3.2. Siden 2009 er andelen faldet med godt 4 procentpoint. Faldet skyldes ikke, at mænd gør væsentligt mindre brug af ordningen, men

⁴ Ofte får personen løn betalt af arbejdsgiver ved fravær i forbindelse med fødsel. I det tilfælde udbetales dagpengene til arbejdsgiver.

derimod at kvinders brug inden for det seneste år er steget fra 114.000 til 134.000 uger, hvilket er en stigning på knap 18 pct.

Det er primært kvinder, der benytter sig af muligheden for at forlænge barselorloven ved at genoptage arbejdet på deltid i en del af barselorlovperioden. I 2010 blev der i alt afholdt 158.000 ugers barselorlov i forbindelse med aftalebaseret barselorlovsforlængelse på deltid. Ud af disse afholdte mænd 4,4 pct., hvilket er en mindre stigning i forhold til 2009. Kvinders brug af ordningen er siden 2009 steget fra 136.000 til 151.000 uger, mens den for mænd er steget fra 6.000 til 7.000 uger.⁵

Tabel 2.3.2. Dagpenge i forbindelse med barselorlov fordelt på udvalgte orlovstyper og køn, 2010

Orlovstype	Mænd	Kvinder	I alt	Mænds andel
	--- Antal uger (1.000) ---			--- pct. ---
Graviditet	-	605	605	-
2 uger efter fødsel	71	-	71	100,0
Første 14 uger efter fødsel	1	761	763	0,1
32 ugers fælles forældreorlov	112	1.364	1.476	7,6
Udskudt orlov inden 9 år	40	134	173	23,1
Aftalebaseret forlængelse på deltid	7	151	158	4,4
Adoption, bortadoption og graviditetsbetinget sygdom	2	21	23	8,7
Pasning af alvorligt syge børn	2	5	6	33,3

Kilde: Danmarks Statistik samt egne beregninger.

Ved hver tredje fødsel modtager kun moderen barseldagpenge

Ved 32 pct. af fødslerne i 2009, hvor forældrene havde ret til barseldagpenge, var det kun moderen, der afholdte orlov, jf. tabel 2.3.3. Forældre, der ikke modtager barseldagpenge kan eksempelvis være hjemmegående, studerende, uden for arbejdsmarkedet eller af andre årsager ikke være berettiget til barseldagpenge.

I ca. 54 pct. af alle forældrepar, der fik barn i 2009, modtog både faderen og moderen barseldagpenge. I samme periode modtog 10 til 13 pct. af alle forældrepar ikke barseldagpenge, jf. tabel 2.3.3.

Tabel 2.3.3. Antal børn efter hvorvidt forældrene modtog barseldagpenge, 2003-2009

Antal børn	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Med dagpenge	56.400	56.400	56.900	57.400	57.300	58.600	56.100
- kun moderen	17.200	17.700	16.200	17.000	16.700	16.800	17.900
- kun faderen	5.200	5.200	5.800	5.300	5.200	5.200	4.600
- begge forældre	34.000	33.600	34.800	35.100	35.300	36.600	33.700
Uden dagpenge	8.200	8.200	7.400	7.600	6.800	6.500	6.700
I alt	64.600	64.600	64.300	65.000	64.100	65.000	62.800

Anm.: Pga. afrunding vil antallet af mænd og kvinder ikke altid svare til summen i alt.

Kilde: Danmarks Statistik.

Stigende udvikling i mænds barsel

Blandt forældrepar til børn født i 2009, hvor både moderen og faderen afholdt barselorlov med dagpenge, afholdt mænd i gennemsnit 36 dages barselorlov, mens kvinder i gennemsnit afholdte 296 dages barselorlov, jf. tabel 2.3.4. Forældreparrene har selv haft mulighed for at vælge, hvorledes orloven skulle fordeles mellem dem.

⁵ Opgørelsen over det samlede antal afholdte uger viser ikke, hvor meget barsel der afholdes i forbindelse med et barns fødsel, men kun hvad der er udbetalt af dagpenge og dermed afholdt inden for det enkelte kalenderår.

Tabel 2.3.4. Gennemsnitligt antal orlovsdage hvor både moderen og faderen modtog barseldagpenge, 2003-2009

Gennemsnitligt antal dage pr. barn	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Faderen	25	25	29	30	31	34	36
Moderen	299	292	299	299	299	298	296
Begge	17	17	18	19	20	21	20
"Barnets orlov"	308	300	310	310	310	312	312
Orlov i alt	325	317	328	329	330	333	332

Anm.: Barnets orlov angiver det samlede antal dage, hvor enten begge eller en af forældrene har afholdt barselorlov med barnet.

Kilde: Danmarks Statistik.

Siden 2003, hvor statistikken første gang blev offentliggjort, er mænds gennemsnitlige antal orlovsdage steget med 11 dage, jf. tabel 2.3.4. Samtidig er kvinder vendt tilbage til arbejdsmarkedet tre dage tidligere, barnet har fået fire dage mere med en forælder på barsel og begge forældre har afholdt yderligere tre orlovsdage samtidigt.⁶

Hvis kun moderen modtog barseldagpenge afholdt hun 312 orlovsdage i 2009, hvilket er tæt på de maksimale 322 orlovsdage (46 uger) med dagpenge, jf. tabel 2.3.5. Orlovens maksimale længde er beregnet under forudsætning af, at reglerne for en eventuel forlængelse ikke benyttes. I de tilfælde, hvor kun faderen modtog barseldagpenge afholdt han 56 orlovsdage i 2009. Det er langt under den maksimale orlov på 238 dage (34 uger) med dagpenge.

Tabel 2.3.5. Gennemsnitligt antal orlovsdage hvor enten moderen eller faderen modtog barseldagpenge, 2003-2009

Gennemsnitligt antal dage pr. barn	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Faderen	39	39	41	43	47	50	56
Moderen	308	301	308	309	311	312	312

Kilde: Danmarks Statistik.

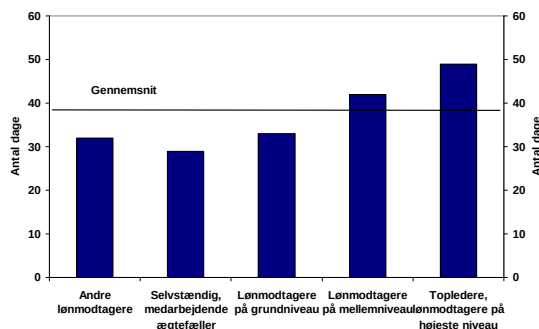
Stillingsbetegnelsen har statistisk sammenhæng med mænds brug af barsel

Mandlige topledere og lønmodtagere på højeste niveau afholder længere barselorlov end andre mænd, jf. figur 2.3.3. I 2009-2010 holdt denne gruppe i gennemsnit 49 barselorlovsdage. Det er 69 pct. flere dage end selvstændige og medarbejdende ægtefæller, der holdt den korteste barsel med et gennemsnit på 29 barselorlovsdage. Udover topledere og lønmodtagere på højeste niveau placerer også lønmodtagere på mellemniveau sig over det gennemsnitlige antal barselorlovsdage for mænd, mens de resterende grupper er under gennemsnittet.

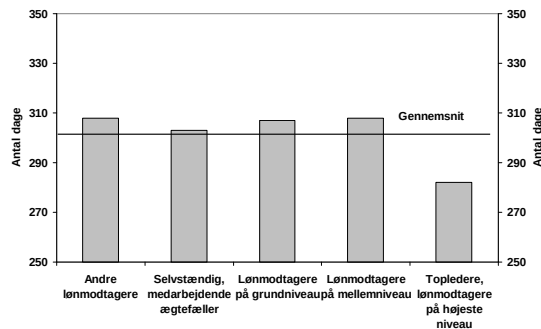
Kvinder i topstillinger afholder kortere barsel end andre kvinder. Tendensen er således modsat den for mænd. Kvindelige topledere og lønmodtagere på højeste niveau afholdte i 2009 i gennemsnit 282 barselorlovsdage, og som den eneste er denne gruppe under gennemsnittet på knap 302 barselorlovsdage, jf. figur 2.3.4.

⁶ På grund af afrundingsfejl summer antallet af dage til 10 og ikke 11.

Figur 2.3.3. Antal barselorlovsdage fordelt efter stilling for børn født i 2009, mænd

Figur 2.3.4. Antal barselorlovsdage fordelt efter stilling for børn født i 2009, kvinder

Anm.: I figuren indgår kun beskæftigede personer, hvor der er angivet en stillingsbetegnelse. Gennemsnittene vedrører kun angivne stillingsbetegnelser.

Kilde: Danmarks Statistik samt egne beregninger

2.4 Barsel i de nordiske lande

For at kunne sammenligne danske kvinder og mænds brug af barselorlov med brugen i de øvrige nordiske lande, er der i det følgende afsnit benyttet data fra Nordic Statistics, der hører under Danmarks Statistik.

Data fra Nordic Statistics er opgjort efter en anden metode end datamaterialet, der fremgår af afsnit 2.3 om barsel. Afsnit 2.3 og dette afsnit om barselforhold i de nordiske lande vil pga. opgørelsesmetoden vise forskellige niveauer for den gennemsnitlige barselorlov. Det er derfor ikke muligt at sammenligne de følgende danske niveauer med de foregående afsnit i denne rapport.

Islandske mænd tager den største andel af den samlede barselorlov

I 2009 var knap 108.000 danske kvinder og knap 54.000 danske mænd på barselorlov i løbet af året, jf. tabel 2.4.1. Hver tredje, der på et tidspunkt i løbet af 2009 havde været på barselorlov i Danmark, var således en mand. Andelen af mænd på barsel ligger på samme niveau i Finland og Norge som i Danmark.

I Island og Sverige afholdt en markant højere andel af mænd barselorlov end i resten af Norden. I Island udgør mænd knap halvdelen af det samlede antal personer, der tager barselorlov.

Tabel 2.4.1. Antal kvinder og mænd på barselorlov i Norden, 2009

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Kvinder	107.800	102.300	7.700	90.300	377.700
Mænd	53.700	54.600	6.800	45.800	292.800
I alt	161.400	156.900	14.500	136.100	670.500
Andel mænd (pct.)	33	35	47	34	44

Anm.: Pga. afrunding vil antallet af mænd og kvinder ikke altid svare til summen i alt.

Kilde: Nordic Statistics samt egne beregninger.

Hvis der ses på antallet af afholdte barselorlovsdage er mænds andel betydelig mindre end kvinders i samtlige nordiske lande, jf. tabel 2.4.2. Island har dog fortsat den højeste mandlige andel efterfulgt af Sverige. I Island afholder mændene godt en tredjedel af barselorlovsdagene, mens mænd i Sverige afholder knap en fjerdedel. Danske mænd afholder godt 7 pct. af det samlede antal barselorlovsdage.

Tabel 2.4.2. Antal afholdte barselorlovsdage i Norden, 2009

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
			--- tusinde ---		
Antal dage	21.475	16.534	1.282	12.647	49.561
			--- pct. ---		
Andel afholdt af mænd	7,3	6,7	33,9	11,6	23,1
			--- dage ---		
Gns. barselsperiode for kvinder	184,7	150,8	110,2	123,8	100,9
Gns. barselsperiode for mænd	29,2	20,3	64,2	32,0	39,1

Anm.: Det er ikke muligt at sammenligne den gennemsnitlige barselsperiode for danske kvinder og mænd, der fremgår af tabel 2.3.2, med den gennemsnitlige barselsperiode for danske kvinder og mænd, der fremgår af tabel 2.2.3. Årsagen er forskellige opgørelsesmetoder.

Kilde: Nordic Statistics samt egne beregninger.

Alle nordiske lande er underlagt EU's regler i graviditetsdirektivet og forældreorlovsdirektivet, jf. boks 2.4.1.

Boks 2.4.1. EU's graviditetsdirektiv og forældreorlovsdirektiv

Efter graviditetsdirektivet er moderen sikret mindst 14 sammenhængende uger fordelt før og/eller efter fødslen, hvoraf to ugers barselorlov er obligatorisk. Moderen har krav på en passende ydelse, som mindst skal svare til den ydelse, som gives under sygeorlov. Der kan fastsættes et loft i national lovgivning.

Efter forældreorlovsdirektivet har faderen og moderen krav på 3 måneders forældreorlov hver. Forældrene er ikke berettigede til ydelser efter forældreorlovsdirektivet.

Den forskellige afholdelse af barselorlov i de nordiske lande skyldes bl.a. forskellige barselordninger for mænd og kvinder, i de respektive lande, jf. tabel 2.4.3.

Tabel 2.4.3 angiver, hvilke rettigheder barselloven tildeler danske kvinder og mænd i forbindelse med afholdelse af barsel- og forældreorlov. Forældrene er dog ikke berettiget til barseldagpenge i samtlige orlovsuger. I Danmark har kvinder og mænd sammenlagt mulighed for at holde et års (52 uger) barselorlov med dagpenge. De 18 uger er øremærket til kvinder og 2 uger er øremærket til mænd. Derudover har forældrene 32 uger med barseldagpenge, som de kan dele mellem sig. Forældrene har ret til 32 ugers forældreorlov hver, dvs. de har ret til 64 ugers fravær tilsammen.

Danske mødre har ret til 4 ugers fravær før fødslen, hvilket i sammenligning med de øvrige nordiske lande er en relativ kort periode. Forud for fødslen har kvinder mulighed for at afholde længst orlov i Finland og Sverige med op til hhv. 50 hverdage og 7 uger, jf. tabel 2.4.3.

Umiddelbart efter fødslen har danske kvinder ret til 14 ugers barsel. Kun Finland har med 4 måneder en længere periode øremærket kvinder efter fødslen. Norske og svenske kvinder er forbeholdt mindst fravær umiddelbart efter fødslen med hhv. 6 uger og 7 uger, jf. tabel 2.4.3.

Tabel 2.4.3. Sammenligning af barselforhold i de nordiske lande

Lande	Fravær før fødsel til mor	Fravær efter fødsel til mor	Fædreorlov	Forældreorlov	Finansiering
Danmark	4 uger	14 uger	2 uger	32 uger til hver af forældrene. Orloven kan forlænges til 46 uger	Barselsdagpenge i 52 uger udgjorde i 2011 199.000 dkk. Udligningsordning for arbejdsgivere, der yder løn under barselorlov. Lønudgifterne udlignes mellem arbejdsgivere.
Finland	Tidligst 50 hverdage og senest 30 hverdage før	4 måneder	18 arbejdsdage + 1 fadermåned	6 måneder som begge forældre har ret til.	Indkomstafhængig ydelse fra den sociale sikringsmyndighed på i gennemsnit 60 pct. af enten moderens eller faderens løn. Arbejdsgivere er ikke forpligtet til at betale løn under barselorlov, men mange overenskomster indeholder regler om det.
Island	Tidligst 1 måned før fødslen	3 måneder inkl. orlov før fødslen	3 måneder	3 måneder som kan deles mellem forældrene.	Indkomstafhængig ydelse fra Barselorlovsfonden på 80 pct. af forældrenes gennemsnitlige samlede årsløn op til 200.000 dkk. og 75 pct. af den del af lønnen som overstiger 200.000 dkk.
Norge	3 uger	6 uger	12 uger	26 uger som kan deles mellem forældrene. Orloven kan forlænges til 36 uger.	Indkomstafhængig ydelse, som beregnes på baggrund af lønnen ved begyndelsen af barselsperioden, dog i 2011 maksimalt 457.300 dkk. Der kan vælges mellem enten 47 uger med fuld løn eller i 57 uger med 80 pct. løn.
Sverige	7 uger	7 uger	10 dage + 60 dage	Hver forælder har en individuel ret til 18 måneders orlov uanset om forældrene får forældreydelse eller ej.	Barselsdagpenge, som betales af staten og er inddelt i tre forskellige niveauer. Det ene er indkomstbaseret og udgør 80 pct. af lønnen, mens de to andre udgør et fast beløb pr. dag. Forældreydelsen udgør maksimalt 301.445 dkk. Mange overenskomster udbetaler 90 pct. af lønnen efter en vis karenstid.

Kilde: Norden.org og Oresunddirekt.dk.

Kapitel 3. Internationale sammenligninger

Danske kvinder deltager mere på arbejdsmarkedet end andre europæiske kvinder. Danske kvinder har den højeste beskæftigelsesfrekvens i EU27, mens danske mænd har den femte højeste blandt europæiske mænd. Sammenlignet med beskæftigelsesfrekvensen i de øvrige nordiske lande, der omfatter Sverige, Norge, Island og Finland, placerer både danske mænd og kvinder sig på en tredjeplads.

Danske kvinder og mænd havde i 2010 en internationalt sammenlignelig ledighedsprocent på hhv. 6,6 og 8,2 pct., hvilke begge var under gennemsnittet for EU27. Blandt de fem nordiske lande har Danmark samtidigt den næstlaveste ledighed for både mænd og kvinder kun overgået af Norge.

Knap 4 ud af 10 beskæftigede danske kvinder arbejder på deltid, med knap en tredjedel af kvinderne i EU27 er på deltid. Omkring 1 ud af 7 danske mænd arbejder på deltid, hvilket er mere end gennemsnittet i EU27. Andelen af danske kvinder og mænd på deltid er på niveau med resten af de nordiske lande.

Det danske løngab, som måler forskellen mellem mænd og kvinders lønninger, ligger på 16,8 pct. – når der ikke tages højde for karakteristika som uddannelse, anciennitet mv. Det danske løngab er på niveau med de øvrige nordiske landes og tæt på gennemsnittet for EU27, der er på 17,1 pct.

Knap en tredjedel af de danske kvinder havde i 2009 som minimum gennemført en videregående uddannelse, hvilket er mere end gennemsnittet for EU27. I alle nordiske lande havde en større andel af kvinder end mænd i aldersgruppen 15-64 år opnået en videregående uddannelse i 2009. I Danmark har 37,4 pct. af kvinderne og 43,8 pct. af mændene gennemført en gymnasial eller erhvervsuddannelse m.m., hvilket er på niveau med de øvrige nordiske lande.

3.1. Beskæftigelse i et internationalt perspektiv

I dette kapitel sammenlignes statistik om det danske arbejdsmarked med statistik fra de 27 medlemslande i EU og de øvrige lande i Norden, hvilket omfatter Sverige, Norge, Island og Finland.

Danske kvinder har den højeste beskæftigelsesfrekvens i EU

Danske kvinder havde med en beskæftigelsesfrekvens på godt 71 pct. den højeste beskæftigelsesfrekvens i EU27 i 2010. Danske mænd var med en beskæftigelsesfrekvens på knap 76 pct. på en femteplads i EU27. Den gennemsnitlige beskæftigelsesfrekvens i Danmark er højere end gennemsnittet for EU27, hvor niveauet for kvinder og mænd er på hhv. godt 58 pct. og godt 70 pct.

Danske kvinder har den tredje højeste beskæftigelsesfrekvens i Norden efter Island og Norge, jf. tabel 3.1.1. Årsagen, til at danske kvinders placering ændrer sig, er, at Island og Norge ikke er en del af EU27. Danske mænds beskæftigelsesfrekvens er tredje højest i Norden efter Island og Norge, jf. tabel 3.1.1. Forskellen mellem kvinder og mænds beskæftigelsesfrekvens er med knap 5 procentpoint størst i Sverige og Danmark.

I EU27 var beskæftigelsesfrekvensen i gennemsnit knap 12 procentpoint højere for mænd end for kvinder i 2010. Siden 1997 er forskellen mellem kvinder og mænds beskæftigelsesfrekvens i EU27 indsnævret med knap 7 procentpoint.

Tabel 3.1.1. Beskæftigelsesfrekvenser for kvinder og mænd i de nordiske lande og EU27, 2010

	Kvinder	Mænd	I alt
	--- pct. ---		
Danmark	71,1	75,8	73,4
Sverige	70,3	75,1	72,7
Norge	73,3	77,3	75,3
Finland	66,9	69,4	68,1
Island	76,2	80,1	78,2
EU27	58,2	70,1	64,2

Anm.: Eurostats opgørelse af beskæftigelsesfrekvensen er baseret på en stikprøve. Derfor er beskæftigelsesfrekvensen for Danmark ikke direkte sammenlignelig med Danmarks Statistiks registerbaserede opgørelse.

Kilde: Eurostat.

Lavere ledighed blandt kvinder og mænd i Danmark end i EU27

Danske kvinder havde den syvende laveste ledighed i EU27 i 2010. Med en ledighed på 6,6 pct. lå danske kvinder under gennemsnittet for kvinder i EU27 på 9,6 pct. Danske mænd havde en ledighed på knap 8,2 pct. i 2010, hvilket svarede til den 12. laveste ledighed i Europa og var under gennemsnittet for EU27 på 9,7 pct. i 2010.

I et nordisk perspektiv havde danske kvinder i 2010 en lavere ledighed end Sverige og Finland, jf. tabel 3.1.2. Norge havde med 3,0 pct. den laveste ledighed for kvinder i Norden. Blandt de nordiske mænd oplevede kun de norske mænd med en ledighed på 4,0 pct. en lavere ledighed end de danske.

Tabel 3.1.2. Ledighed for kvinder og mænd i de nordiske lande og EU27, 2010

	Kvinder	Mænd	I alt
	--- pct. ---		
Danmark	6,6	8,2	7,4
Sverige	8,2	8,5	8,4
Norge	3,0	4,0	3,5
Finland	7,6	9,1	8,4
EU27	9,6	9,7	9,7

Anm.: 15-74-årige. Island er ikke medtaget, da Eurostat ikke har opgjort tal for dette land. Det danske ledighedstal fra Eurostat er ikke direkte sammenligneligt med det officielle danske ledighedstal, da Eurostat anvender stikprøvedata og ikke registerdata, som omfatter alle med ledighedsunderstøttelse.

Kilde: Eurostat.

Danske mænd har været hårdere ramt af ledighed under den nuværende økonomiske krise end danske kvinder. Det skyldes, at den økonomiske krise i særlig grad har ramt de mandsdominerede brancher såsom bygge og anlæg, finansiering mv. Denne udvikling er også slået igennem i en række af de øvrige EU27-lande, hvor mænd traditionelt har haft en lavere ledighed end kvinder. Blandt flertallet af EU27-landene var der således en højere ledighed blandt mænd end kvinder i 2010 som følge af stigende arbejdsløshed i mandsdominerede brancher under den økonomiske krise.

Kvinder og mænd i Danmark arbejder mere på deltid end gennemsnittet for EU27

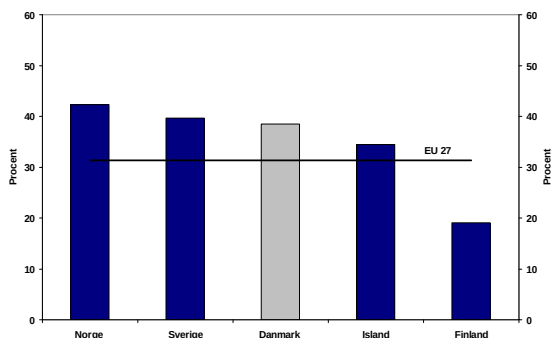
Knap 4 ud af 10 beskæftigede kvinder i Danmark arbejder på deltid, hvilket er over gennemsnittet på ca. en ud af tre for EU27, jf. figur 3.1.1. I Holland arbejdede godt 3 ud af 4 kvinder på deltid i 2010, hvilket er den største andel i EU27.⁷

Godt 14 pct. af de danske mænd arbejder på deltid. EU27-gennemsnittet for andelen af mænd på deltid er på knap 8 pct., jf. figur 3.1.2. Danske mænd er således ligesom de danske kvinder oftere deltidsbeskæftigede end deres europæiske kollegaer.

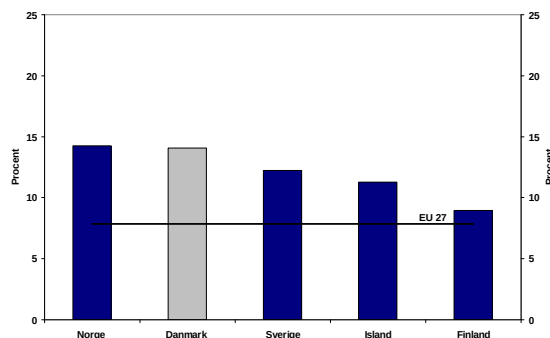
⁷ Ca. 76 pct. af kvinder i Holland arbejder på deltid i 2010. Det kan ifølge OECD (2008) bl.a. skyldes, at landet ikke i samme grad og med samme effektivitet som i de nordiske lande tilbyder institutionaliserede børnepasningsydelse. Derudover kan nævnes den antaget demotiverende effekt af en relativ høj marginal indkomstbeskatning for ægtefæller som en mulig årsag til den høje deltidsfrekvens blandt kvinder.

Danmark har den tredje højeste andel af deltidsbeskæftigede kvinder i Norden, jf. figur 3.1.1. Andelen af danske mænd, der er deltidsbeskæftigede, er nogenlunde på niveau med de øvrige nordiske lande.

Figur 3.1.1. Andel af beskæftigede kvinder på deltid i Norden og EU27, 2010

Figur 3.1.2. Andel af beskæftigede mænd på deltid i Norden og EU27, 2010

Anm.: Tallene er udregnet som et gennemsnit af kvartalstal for 2010 for de enkelte lande.
Kilde: Eurostat.

I de nordiske lande er forskellen mellem andelen af deltidsbeskæftigede kvinder og mænd størst i Norge, hvor 42,4 pct. af kvinderne er på deltid, mens det kun er tilfældet for 14,3 pct. af mændene. Finland er det land i Norden med den mindste forskel med et gab på ca. 10 procentpoint. I Danmark er deltidsgabets på knap 25 procentpoint, hvilket er det tredje største i Norden.

3.2. Lønforskel i Danmark og andre EU-lande

Løngabet angiver den forskel, der er mellem kvindelige og mandlige lønmodtagers timeløn. I 2009 var danske mænds gennemsnitlige timeløn 16,8 pct. højere end kvinders, når der ikke tages højde for karakteristika som uddannelse, anciennitet mv. Der var altså et løngab i mændenes favør på 16,8 pct. Det danske løngab er således tæt på gennemsnittet for EU27 på 17,1 pct., jf. figur 3.2.1. Det største løngab i EU ligger på op til godt 30 pct., mens det mindste løngab er helt nede på 3 pct.

Ifølge SFI (2008) er det karakteristisk for lande med små løngab, at beskæftigelsesfrekvensen for kvinder er lav. Den lave beskæftigelsesfrekvens for kvinder i nogle lande skyldes ofte, at kvinderne i disse lande træder ud af arbejdsmarkedet, når de får børn. Kvinders gennemsnitsløn beregnes på baggrund af lønnen til både kvinder med og kvinder uden børn. Derfor har en gennemsnitlig beskæftiget dansk kvinde en mindre bruttoløn end en gennemsnitlig beskæftiget kvinde i lande, hvor stort set kun kvinder uden børn deltager på arbejdsmarkedet. Det kan være med til at øge løngabet mellem mænd og kvinder i Danmark sammenlignet med lande, hvor kvinder har en lavere beskæftigelsesfrekvens.

Løngabet i Danmark på niveau med de nordiske lande

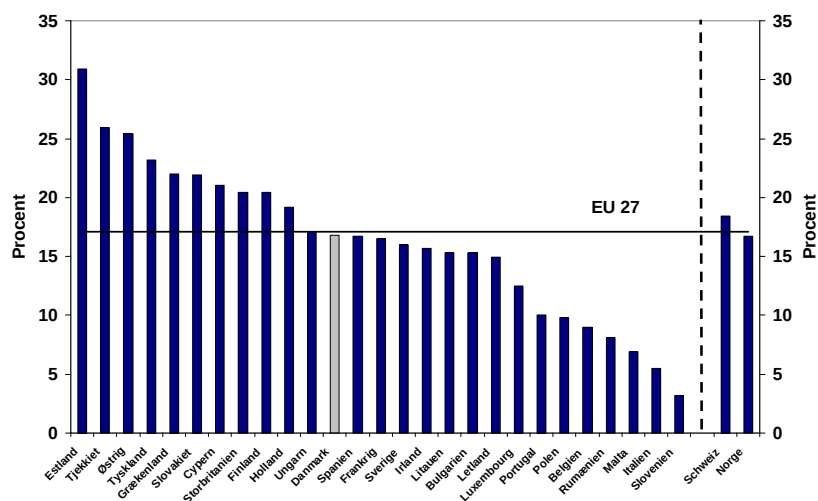
Det danske løngab er på niveau med Norges og Sveriges. Finland skiller sig ud ved at have et lidt større løngab på godt 20 pct. Generelt ligger de nordiske lande nogenlunde på niveau med gennemsnittet for EU27.

Udover landespecifikke og institutionelle faktorer omkring fastsættelse af løn (f.eks. central/decentral løndannelse) kan internationale forskelle i løn mellem kvinder og mænd bl.a. forklares ved kvinders beskæftigelsesgrad og uddannelsesniveau samt en generel lønspredning.

Lønkommissionen (2010) finder, at når arbejdsmarkedet ses under ét, tjener mænd 14-18 pct. mere end kvinder. Størstedelen af løngabet kan forklares statistisk, mens en relativ lille del af løngabet ikke kan forklares af forskelle i baggrundskarakteristika. Den uforklarede del varierer mellem 4 og 7 pct. af den samlede brutto-

lønforskel afhængig af lønbegreb. For den offentlige sektor er den samlede bruttolønforskel på 15 til 20 pct., hvor den statistisk uforklarede lønforskel kun udgør 0,5-3 pct.

Figur 3.2.1. Løngab mellem mænd og kvinder i EU27 og udvalgte OECD-lande, 2009

Anm.: Tallene for Grækenland og Belgien er fra 2008 og tallet for Estland er for 2007, da der ikke eksisterer nyere tal. Eurostat har ikke opgjort tal for Island.

Kilde: Eurostat.

Boks 3.2.1. Udregning af løngabet

Løngabet beregnes ved at tage forskellen i mænd og kvinders gennemsnitlige bruttotimeløn og sætte den i forhold til mænds gennemsnitlige bruttotimeløn. Overtidsbetaling indgår i beregningerne, men særlige tillæg indgår ikke.

Til trods for, at Eurostat forsøger at gøre lønforskelle sammenlignelige på tværs af landene, skal man være opmærksom på, at bruttotimelønnen opgøres forskelligt. Det betyder, at lønforskellen på tværs af EU-landene skal tolkes med forsigtighed.

Løngabet er baseret på en EU-harmoniseret stikprøve ("Structure of Earnings Survey 2006") og nationale kilder for årlige sammenlignelige SES-estimer (2007). Det stikprøvebaserede mål ("Structure of Earnings Survey") foretages hver fjerde år (2002, 2006). I de mellemliggende år baseres løngabet på nationale og sammenlignelige SES-estimer.

3.3. Uddannelsesniveau for mænd og kvinder i Danmark og udlandet

For at kunne sammenligne færdighedsniveauer på tværs af lande benyttes EU's harmoniserede uddannelseskategorier, der består af seks såkaldte ISCED-niveauer. ISCED står for *International Standard Classification of Education (ISCED)*.

Ud fra EU's harmoniserede uddannelseskategorier ses det, at knap en tredjedel af de danske kvinder i 2009 havde en videregående uddannelse eller højere (ISCED 5-6) som højest fuldførte uddannelse, jf. tabel 3.3.1. Det tal er højere end for danske mænd, hvor godt en fjerdedel havde fuldført en videregående uddannelse eller højere i 2009.⁸ Andelen af mænd og kvinder i EU27, som havde en videregående uddannelse eller højere som højest fuldførte uddannelse, var på hhv. 21,2 og 23 pct., og således lavere end i Danmark, jf. tabel 3.3.1.

Forskellen mellem andelen af mænd og kvinder, der har gennemført en uddannelse, kaldes "uddannelsesgab". I 2009 var uddannelsesgabets mellem danske mænd og kvinder, der havde gennemført en videregående

⁸ Selvom en større andel af mænd end kvinder har en kort eller lang videregående uddannelse har samlet set flere kvinder end mænd en videregående uddannelse. Dette skyldes, at langt flere kvinder end mænd har en mellemlang videregående uddannelse, hvilket trækker denne kategori op (BM, 2010).

uddannelse eller højere på 5,7 procentpoint. Dette var højere end det gennemsnitlige uddannelsesgab for samme uddannelseskategori i EU27 på 1,8 procentpoint, jf. tabel 3.3.1.

Forskellen på andelen af mænd og kvinder i EU27, der havde en gymnasial- eller erhvervsuddannelse som højest fuldførte uddannelse, var relativ lille i 2009. Således havde knap 48 pct. af mændene og godt 45 pct. af kvinderne i EU27 en gymnasial- eller erhvervsuddannelse som højest fuldførte uddannelse, hvilket udgjorde et uddannelsesgab på 2,6 procentpoint. I Danmark havde 37,4 pct. af kvinderne og 43,8 pct. af mændene en gymnasial- eller erhvervsuddannelse som højest fuldførte uddannelse. Uddannelsesgabets mellem danske kvinder og mænd var således på 6,4 procentpoint, jf. tabel 3.3.1.

I alle nordiske lande havde en større andel af kvinder end mænd opnået en videregående uddannelse eller højere uddannelsesniveau i 2009.

Tabel 3.3.1. Andel kvinder og mænd i aldersgruppen 15-64 år efter uddannelse i udvalgte EU-lande, 2009

	Børnehave til 10. klasse (ISCED 0-2)		Gymnasial uddannelse, erhvervsuddannelse m.m. (ISCED 3-4)		Universitetsuddannelse, professionsbachelor, Ph.d. m.m. (ISCED 5-6)	
	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd
	-- pct. --		-- pct. --		-- pct. --	
Danmark	31,2	30,7	37,4	43,8	31,3	25,6
Sverige	24,5	24,9	43,1	51,4	32,3	23,7
Norge	25,9	26,3	39,7	46,6	34,5	27,0
Finland	22,2	26,5	41,8	47,6	36,0	25,8
Island	41,4	40,9	29,0	35,5	29,7	23,6
EU27	32,0	31,1	45,1	47,7	23,0	21,2

Anm.: ISCED 0 indeholder børnehave og børnehaveklasse. ISCED 1 indeholder 1.-6. klasse. ISCED 2 indeholder 7.-10. klasse. ISCED 3 indeholder studentereksamen, hf, hhx, htx, erhvervsuddannelser (EUD), SoSu. ISCED 4 indeholder "overbygning til ungdomsuddannelser": gymnasiale suppleringskurser m.fl. ISCED 5 indeholder universitetsuddannelser (bachelor og kandidat) og professionsbacheloruddannelser, erhvervsakademiuddannelser/KVU, enkelte mellemlange videregående uddannelser (bl.a. inden for film og teater). ISCED 6 indeholder Ph.d.

Kilde: Eurostat.

14. Litteraturliste

Beskæftigelsesministeriet (2010a): *Analyse af graviditetsbetinget fravær.*

Beskæftigelsesministeriet (2010b): *Kvinder og mænd på arbejdsmarkedet 2010.*

Lønkommissionen (2010): *Løn, køn, uddannelse og fleksibilitet. Bind 1.*

Socialforskningsinstituttet – Det nationale forskningscenter for velfærd (SFI) (2008): *Lønforskelle mellem mænd og kvinder 1997-2006.*

Socialforskningsinstituttet – Det nationale forskningscenter for velfærd (SFI) (2010): *Gravides sygefravær.*